

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 35

Lýsingaprisur fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Týsdagin 10. september 1946

Bladið verður biflagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárid

20. árg.

Atkvøðugreiðslan.

Javnaðarmenn hava gjørt alt fyri at fáa eina meirlutaseмju um eitt frælst stjórnaruppskot í ríkisfelags-skapi við Danmark.

Hetta miseydnadist, tí fólkaflokkurin havnaði øllum semingsroyndum uttan at seta fram annað enn eitt »demonstrasjónaruppskot«, sum var forðað í grundlógini.

Aftaná soleiðis at hava fingið allar semingsroyndir knasaðar, vóru bara trýggir møguleikar eftir:

1. At fara aftur til stýrislagið undan krígunum.
2. At taka við ríkisstjórnaruppskotinum.
3. At gera upp við Danmørk og taka loysing.

Mær persónliga er tað óhugsandi at fara aftur til stýrislagið undan krígunum. Í hesum eru flestir javnaðarmenn samdir við meg — og var tí flokkurin ímóti at tala um henda møguleika. Hann varð heldur ikki hildin fram ella rættur upp sum ein møguleiki av øðrum flokki.

Hin næsti møguleikin, ríkisstjórnaruppskotið, gongur ikki so langt sum javnaðarflokkurin hevur sett sær sum mál í stjórnarspurninginum.

Javnaðarmenn vilja soleiðis eisini fáa fastan rætt til at yvirtaka ta fullu figgjarligu og mentunarlígu ábyrgdina fyri teir 5 tættirnar, ið ríkisstýrisuppskotið sigur skulu verða felagsmál sum higartil. Eisini vilja javnaðarmenn krevja, at tá ið grundlógin verður broytt, skulu serligar greinir setast í hana fyri Føroyar. T. d. at Føroya grundrættarviðurskifti skulu avgerast við lóg soleiðis, at ynsktar broytingar í stjórnarviðurskiftum Føroya aldri skulu kunna verða sýttar í grundlógini, men eina og hvørja tíð kunna skrásetast sambært fólkaviljan í Føroyum.

Hesa broyting í grundlógina, nú tá ið hon verður umsmíðað, sýtir ríkisstjórnaruppskotið okkum ikki. Og eg trúgvi, hóast tað ikki fyriliggur nakað bindandi lyfti frá ríkisstjórn og flokkum í Danmørk, at tað er møguligt, um ein stóru meiriluti stendur aftanfyrir, at fáa broytingina í sátt og semju við Danir.

Út yvir hesar atfinningar má eg ásanna, at ríkisstýrisins uppskot gongur okkum á mæti og gevur rúmd fyri tí heimaræði og sjálvstýri, sum fyri eina langa tíð er

tørvur á til útbygging av okkara oyggjum vinnuliga, mentunarlíga og tjóðskaparlíga.

Vit fáa okkara flagg.

Tað høvdu vit ikki undan krígunum.

Vit fáa óskert figgjarvald.

Heldur ikki tað høvdu vit undan krígunum.

Vit fáa føroyska umsiting í øllum sermálum og meirluta avgerð í umsitingini av felagsmálunum.

Her er talan um eitt stórt stjórnarframstig.

Vit fáa óskerdan rætt fyri okkara móðurmáli í øllum ferir her á landi.

Hetta er fullkomin sigur í málstríði okkara.

Vit fáa rætt til at gera rættisreglur í øllum ferir uttan fyri teir nevndu 5 tættirnar — og vónandi verður hesin rættur við grundlógarbroytingini til ein regluligan og óskerdan löggávurætt.

Eitt stórt stjórnarframstig í mun til stjórnarlagið undan 1940.

Javnaðarmenn vilja — tað skal verða sagt undan atkvøðuni — aldri halda uppat við at krevja eisini at fáa ein fastan, »principiellan«, rætt til at yvirtaka nevndu 5 tættir, um og tá vit hava hug til tess.

Við at greiða atkvøðu fyri ríkisstjórnaruppskotinum fráskriva vit okkum so stutt ikki at halda fram við at arbeiða fyri stjórnarlíga at koma so langt sum vit í okkara »principala« uppskoti hava sett okkum sum mál.

Eg meini ikki at vit eru førir og fyrirreikaðir til nú at taka loysing, og mær er ikki møguligt at siggja, at tað frælsiliga, mentunarlíga og bú- og vinnuliga ber Føroyingum nakran fyrirgun at taka loysing og treingja okkara bú- og arbeiðsrætt til einans at rækka til hesar 18 smáu oyggjar við 30.000 menniskjum.

Av hesum trimum einastu býtum, ið nú eru at velja ímillum, vil eg so stutt mæla Føroyingum til at velja miðjuna, ríkisstjórnaruppskotið, til tess vit standa betri samdir og betri fyri at krevja annað.

Í Havn, 6/9 -46.

P. M. Dam.

Lastvognskoyring

Anton Arge (y) Húsabrugv

Tlf. 443

Hvussu verður loysing at gagna okkum, um t. d. Spania og onnur saltfiskekeypandi lond aftur fara at krevja keyp fyri selurætt í teirra landi?

Allir Føroyingar minnst undan krígunum, hvussu trupult tað var at fáa selt okkara klippfisk.

Ringt var hjá okkum, men hvøðna verri var hjá Íslandi og teimum londum, ið ikki vóru før at keypa munandi nøgd av suðurlendskum víni og fruktum. Spania og Suðurhavslondini kravdu tá av teim, ið vildu selja fisk til teirra, at tey skuldu keypa vøru frá teimum av tilsvarandi virði.

Áðrenn »kontingenteringina« høvdu Íslendingar t. d. selt um 25000 tons árliga av klippfiski í Spanialandi. Men av tí, at teir ikki vóru førir at keypa nógv, varð teirra selurættur í Spania minkaður niður í 5000 tons.

Sjálvir kundu Føroyingar keypa einans ein víðfáning av víni og suðurlendskum fruktum. Men við hjálp av donskum keypi, sum var sett Føroyingum til góða, komu teir at halda sín selurætt í Spania at kalla óskerdan.

Tá ið hin spanski marknaðurin er tann besti klippfiskamarknaður í verðini, hevði henda javnan av keypi og selu Dana og Føroyinga millum almikið at týða fyri okkum.

Ein slík útjavnin til frama fyri klippfiskasølu í Spania og øðrum suðurlendskum londum, um tær gomlu »restriktiónirnar« aftur verða settar í gildi, kann ikki verða gjørd aftaná eina loysing. Tá verða vit stødd akkurat í somu skóm sum Íslendingar undan krígunum.

Íslendingar royndu at fáa sær marknað í Suðurameriku í staðin fyri hin spanska, men hann gav so lítið, at øll torskaveiða við trolarum gav stórt undirskot, av hvørjum eitt hitt størsta trolarafelagið í Íslandi kom 5 mill. á trot, og tess áttarar, sum seinri prógvað — teimum til heiðurs — høvdu at kalla latið seg úr skjúrtuni, sett alt burtur fyri at bjarga stumpunum.

Men so kom krígið við sínum óføru innløgum og broytti myndina — men »krigskonjunkturir« eru hættisligar at byggja uppá.

Í Havn, tann 5.-9. 1946.

P. M. Dam.

Styðið

stjórnaruppskotið!

Hvør gjørdi tað ið hann kundi, fyri at fáa eitt positivt úrslit av stjórnarsamráðingunum, javnaðarmenn ella fólkafloksmenn?

Ein, ið nevnr seg Biggjarpætur, hevur í »Dagblaðnum« ógvuliga ósiðiliga og beinleiðis ranga grein, har ið hann leggur á kroppin á mær og brigdar mær at hava sviðið støðu mína og vera skyld í, at einki kom burtur úr stjórnarsamráðingunum.

Hann metir Th. Petersen og meg saman og fritekur — »sjálvanda« — harra Petersen fyri alla skuld.

Í eini aðrari grein í einum øðrum »Dagblaði« — ætlandi blaðstjórin, ið skriver — verða støðurnar hjá Th. P. (fólkaflokkinum) og mær (javnaðarflokkinum) mettar saman. Eisini í hesi grein verður harra Petersen mettur sakarleysur at vera og øll skuldin fyri, at einki kom burtur úr, lægð á meg (javnaðarmenn).

Hetta er blóðskeiv frágreiðing, ein beinleiðis ósonn lýsing av mannagongdini í samráðingunum, so rong og villeiðandi, sum hon yvirhøvar kann vera.

Soleiðis sum skjøl og hitt autoriseraða munnliga uppritið frá samráðingunum niðri í Danmark siga frá, er sannleikin um flokka-anna stjórnarstøður hesin:

1. Sambandsmenn vildu helst hava alt aftur í sama lag sum undan 1940, kundu tó hugsa sær onkrar smáar broytingar.

2. Fólkaflokkurin setti undir samráðingunum í Føroyum, áðrenn niður var farið, einki samráðing- aruppskot fram, hóast hann var størsti flokkur og sumslíkur hevði skyldu at leggja fram tingingaruppskot.

3. Harafturímóti setti javnaðarflokkurin longu í Føroyum, áðrenn niður var farið, fram eitt fullfiggjað stjórnaruppskot, sum var góðtikið av øllum javnaðarting- monnum og floksins leiðslu kring Føroyar.

Tá ið ikki er talan um bráð loysing, er hetta tað longestfarandi og frælsasta stjórnaruppskot, ið nakrantíð er sett fram í Føroyum — eingin kann avsanna hetta.

Sambandsmenn vóru ímóti. Men fólkafloksmenn óntu tí ikki eitt orð, hvørki fyri ella ímóti. Teir bráðslitu samráðingarnar, tá ið uppskotið varð frámsett skriftliga